

ΑΛΕΞΗΣ
ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ Λίγα καρτεσιανά επιχειρήματα

ΑΝΑΒΡΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Η Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ έχουν εισηγηθεί την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος ώστε να προβλέπεται σ' αυτό η δυνατότητα ίδρυσης «μη κρατικών πανεπιστημίων». Όσο πλησιάζει η σχετική συζήτηση στη Βουλή, ένας καταιγισμός δημοσιευμάτων επιτάσσει την «κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση». Πολιτικοί και αρθρογράφοι παραβλέπουν ότι, **με βάση το Σύνταγμα της χώρας, δεν υπάρχουν κρατικά πανεπιστήμια**. Το ισχύον Σύνταγμα (αρ. 16 παρ. 5) προβλέπει ότι «η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν *Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση*». Συνεπώς, η συζήτηση περί μη κρατικών σε αντιδιαστολή προς τα κρατικά πανεπιστήμια, σε συνταγματικό επίπεδο, είναι άτοπη και πρέπει να παύσει.

Ο συμφυρμός του «δημόσιου» με το «κρατικό» είναι παραπλανητικός και απαράδεκτος. Ωστόσο, είναι αλήθεια ότι, σε επίπεδο εκτελεστικών νόμων και διοικητικής πρακτικής, το ελληνικό δημόσιο πανεπιστήμιο έχει σε μεγάλο βαθμό απολέσει την (θεωρητική) αυτοτέλειά του και έχει εξαρτηθεί από το κράτος. Συνεπώς, και σε ό,τι το αφορά, αυτό που προέχει είναι, όχι μια αποπροσανατολιστική συνταγματική μεταρρύθμιση, αλλά **η αποκρατικοποίηση και «δημοσιοποίηση» του ελληνικού πανεπιστημίου**.

Από 'κει και πέρα, ο καθένας μπορεί να υποστηρίξει την ίδρυση αμιγώς ιδιωτικών πανεπιστημίων, αρκεί να εκφράζει με ειλικρίνεια τις πεποιθήσεις του. Και να βρίσκει επιχειρήματα: Η αναθεώρηση του Συντάγματος για να ελληνοποιηθούν ξένοι τίτλοι σπουδών που παρέχονται έπειτα από μερική φοίτηση στην Ελλάδα είναι ένας ανόητος συλλογισμός.

Μέσα στο θολό τοπίο, πολλοί (μεταξύ των οποίων, πρυτάνεις) στέκονται επιφυλακτικοί και ζητούν από τα δύο κόμματα να παρουσιάσουν τους εκτελεστικούς νόμους του υπό αναθεώρηση άρθρου. Πρόκειται για πρωθύστερο σχήμα. Η θέση του καθενός προσδιορίζεται από τις αρχές του καθώς και με την εκτίμηση και τις προσδοκίες του από τα κόμματα εξουσίας. Βάσει αυτών, σε ό,τι αφορά τη Ν.Δ., τα πράγματα είναι απλά: Η αναθεώρηση θα αποτελέσει το τέλειο άλλοθι για την εγκατάλειψη του δημόσιου πανεπιστημίου στις θεσμικές αγκυλώσεις του, η άρση των οποίων αποδεικνύεται ιδιαίτερος κοστοβόρος για κάθε πονηρό πολίτευτή.

Σε ό,τι αφορά το ΠΑΣΟΚ, τα πράγματα είναι πιο σύνθετα, αντιφατικά και εν τέλει αβέβαια. Αφενός ο πρόεδρος του κόμματος υποστηρίζει επιμόνως ότι υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα ιδιωτικά πανεπιστήμια. Και ότι πρέπει να «ρυθμίσουμε» το τοπίο, για να αποφύγουμε ό,τι συνέβη με τα ιδιωτικά κανάλια. (Η αναλογία είναι πολύ ατυχής). Αλλά πώς θα «ρυθμίσουμε το τοπίο»; Καθιστώντας τις ιδιωτικές επιχειρήσεις «μη κερδοσκοπικές» και επιβάλλοντάς τους «πλήρη αυτοδιοίκηση», όπως αναφέρεται στην εισηγητική έκθεση του ΠΑΣΟΚ; Δηλαδή οι επιχειρηματίες-εργοδότες θα παραιτηθούν από τα κέρδη τους και θα παραδώσουν τη διοίκηση στους καθηγητές, τους υπαλλήλους και τους σπουδαστές τους; Ακόμα και η φαντασία έχει τα όριά της.

Από την άλλη πλευρά, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ εκδηλώνει την πρόθεσή του να μεταρρυθμίσει ριζικά το υφιστάμενο πανεπιστήμιο, στη διοίκηση του οποίου θα μετέχει εφεξής η «κοινωνία των πολιτών», τουτέστιν, με τα ίδια του τα λόγια, «κινήματα [!], αυτοδιοίκηση, επιμελητήρια, σύλλογοι [!], συνδικάτα [!], συνεταιρισμοί [!]». Μπορεί κανείς να ελπίζει ότι το εφιαλτικό αυτό σενάριο θα ξαναγραφτεί από λευκή σελίδα, στη βάση των δεδομένων καλών προθέσεων, μέχρι το προγραμματικό συνέδριο του κόμματος. Παραμένει, όμως, στον πυρήνα του εγχειρήματος, η ιδέα της «αποδημοσιοποίησης» του πανεπιστημίου, με την άρση του καθεστώτος ΝΠΔΔ. Πράγματι, όψεις του καθεστώτος αυτού, όπως ισχύει σήμερα, έχουν οδηγήσει σε καθηλωτικές δυσλειτουργίες. Παραγνωρίζεται, όμως, ότι η μεταβολή της νομικής υπόστασης του δημόσιου πανεπιστημίου, σε συνδυασμό με τη λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων, θα θέσει ανυπέρβλητα προβλήματα στην κρατική χρηματοδότησή του, και τούτο με βάση το κοινοτικό δίκαιο, την εναρμόνιση με το οποίο επικαλούνται οι υπέρμαχοι της συνταγματικής αναθεώρησης. Είναι ασφαλέστερο να αναζητήσουμε μια πιο ευέλικτη και ευρύχωρη εκδοχή ΝΠΔΔ, παρά να επαγγελλόμαστε νομικά πρόσωπα «τρίτου τύπου».

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι το ουσιαστικό διακύβευμα δεν αναλαμβάνεται στην παρούσα συζήτηση. Και αυτό δεν είναι η ίδρυση δήθεν «μη κρατικών», δήθεν «μη κερδοσκοπικών» ΑΕΙ. Επίσης, δεν είναι η «διατήρηση», αλλά, στο πλαίσιο του ισχύοντος Συντάγματος, η «ανάκτηση», ή μάλλον **η «επανεφεύρεση» του δημόσιου χαρακτήρα του ελληνικού πανεπιστημίου**.

Ο Αλέξης Καλοκαιρινός είναι κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης.